

HET LIEFSTINGHSBROEK (Mr. SCHÖNFELD EN WESTERWOLDE).

Op 15 Febr. 1937 overleed te Winschoten plotseling Mr. Harbert Ido Schönfeld, Voorzitter van het Waterschap Westerwolde en Oud-Burgemeester van Winschoten.

Bij uiterste wilsbeschikking vermaakte hij aan onze Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten zijn boschbezit in Westerwolde, zijnde dat enkele perceelen behorende tot 't z.g. Metbroek en voorts 't geheele Liefstingsbroek, tezamen ongeveer 22 H.A.

De vereeniging bezat in de nabijheid daarvan reeds iets meer dan 1 H.A., indertijd aangekocht door Mr. Schönfeld met steun van de heeren Mr. H. Venema, Burgemeester van Bellingwolde, G. Roelfsema, fabrikant te Winschoten en S. W. de Clercq te Bloemendaal, zoodat het totaal bezit daar nu is 23 H.A., niet meegerekend onze z.g. „kleinste”, 't Zweedsche kornoeljeveld te Jipsinghuizen.

Mr. Schönfeld werd op 1 Sept. 61 te Bellingwolde geboren. Hij kende vandaar uit 't platte land en hield van den eenvoud daarvan. Begaafd met 'n helder verstand, studielust en een zeldzaam geheugen en met belangstelling voor de openbare zaak, was hij de aangewezen man, om een op den voorgrond tredende positie in zijn gewest in te nemen, zooals hij ook heeft gedaan.

Reeds door zijn gestalte imponeerde hij. Zijn figuur deed denken aan die van Bismarck en Hindenburg. Als eerstgenoemde liep hij gaarne met 'n groote hond, maar hij had niet 't strenge uiterlijk van deze Duitschers. Zijn gezicht deed meer denken aan dat van 'n vriendelijk R.K. geestelijke en hij werd daarvoor, als hij in 't zwart gekleed was, met breed gerande hoed, dikwijls, vooral in Duitschland, aangezien.

Met genoegen vertelde hij, hoe hij, 't land bereizende waar eens de Fransch-Duitsche oorlog van 1870 werd uitgevochten, daar in 'n kapperszaak, onder behandeling van den barbier, met dezen in gesprek raakte en hem opmerkte, dat deze zich vergiste in het noemen van den weekdag waarop 'n aanval zou hebben plaats gehad.

De barbier keek verbaasd op en zei ineens: „Ach sind sie vielleicht da bei gewesen als Feldprediger?”

Zulke gevallen waren er herhaaldelijk.

Vol tegenstrijdigheden in zijn karakter stelde hij groot belang in de politiek, maar beminde daarnaast de ongerepte natuur van Westerwolde, waar hij jaren lang als schoolopziener werkte en waarvan hij vol vreugde kon vertellen.

Hij was daarom zeer vereerd, toen 't bestuur van het Waterschap Westerwolde hem in 1905 verzocht zijn voorzitter te worden.

Hij kocht, om aan de benoemingsvoorwaarden te voldoen, grondbezit, dat voor ontginning in aanmerking kwam, maar hij was zelf geen ontginner. Daarom greep hij gaarne de gelegenheid aan, toen de familie Hommes haar boschbezit wilde verkoopen, dit over te nemen. Zoo kwam hij in 't bezit van 't Liefstingsbroek.

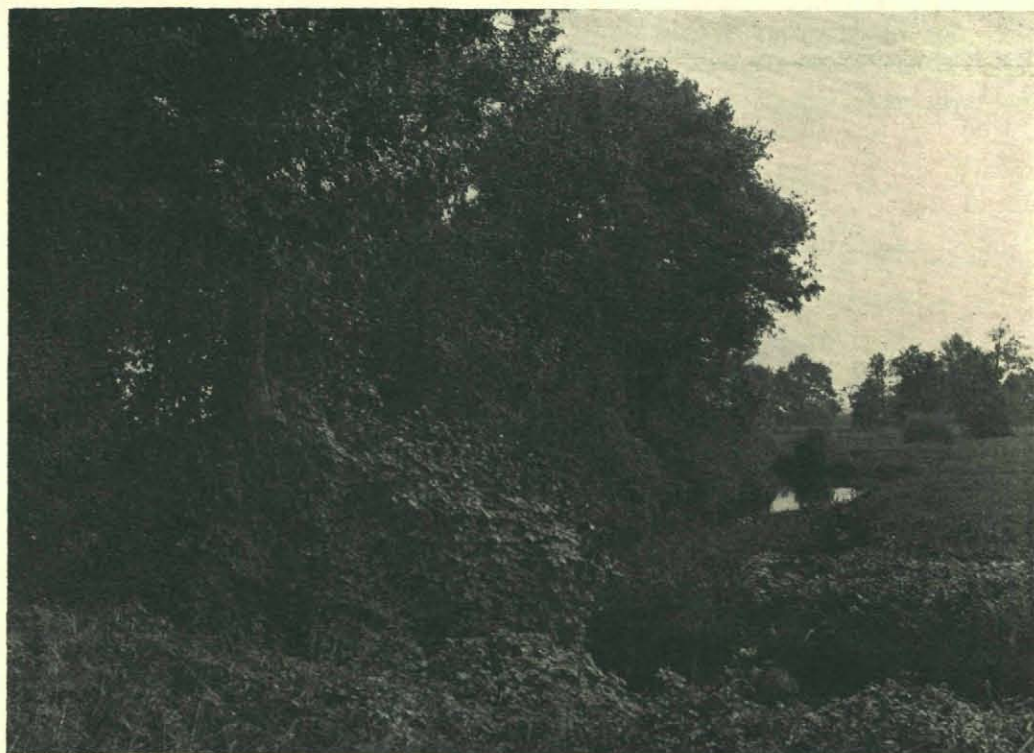

Fig. 1. *De woudzoom van het Metbroek.*

Hoe straalde hij, toen hij mij kort daarna zei, nu moet U eens hooren wat de Vereeniging tot Behoud van Natuurmonumenten mij schrijft. Een onderwijzer uit Vlagtwedde had op zijn grondbezit 'n zeldzaam plantje gevonden, de Zweedsche kornoelje, en hem werd gevraagd, of hij dit wilde beschermen, of dat gedeelte aan Natuurmonumenten wilde verkoopen. Natuurlijk werd het beschermd. En nu is het eigendom geworden van Natuurmonumenten. Maar voor de Groningers, niet verwend op 't gebied van natuurschoon, is het meest bekorende van dit bezit, het groote veld met meer dan menschhooge adelaarsvarens.

Eigenlijk is 't Liefstinghsbroek van ouds altijd geweest 'n beeld van 't oude Westervolde, met Wodanseiken van niet te groot formaat, open bosch met weiden, moeras met wilgen, groepen hulst en hazelnoot tusschen de eiken en veel opslag van berken. Veel *Orchis maculata* vindt men er; volgens den orchideeënkenner P. Vermeulen 't meest nabijkomende de hoogveenvorm *helodes*. Overal elders zijn zij door de ontginningen verdwenen. Heerlijk is het er op de open plekken, als buiten 't bosch de gure voorjaarswind waait, maar daar in de luwte het zonnetje 'n weldadige warmte verspreidt. Langs die open gedeelten huist de wielewaal, hoort men de merel, de torenvalk, duiven, meezen en al die kleine grijze zangers, die zoo op elkaar lijken.

In 't moerassige gedeelte vertoonde zich meestal 'n kiekendief, hoewel we z'n nest

niet vonden; daar was ook de wilde eend met jongen en grappig vertoonde zich verleden jaar 'n ransuilengezin van twee ouden en drie volwassen jongen, op 'n rijtje in een boom.

's Nachts is het 'n geliefkoosde slaappleats voor allerlei vogels, vermoedelijk meest kraaien, getuige 't vele fijne steen- en kalkgruis in de uitwerpselen met tegenwoordig daarin ook elastiekjes, zooals ze voor pakjes worden gebruikt. De pas ontgonnen

gronden in Westerwolde worden, ter bestrijding van ontginningsziekte, veel bemest met compost.

Vermoedelijk vinden de vogels daarin de z.g. rekkertjes, die in de steden in 't straatvuil waren terechtgekomen.

Dank zij de zeer beperkte toelating van het publiek, in den broedtijd zoo goed als niet, kan men er nu verrast worden door 'n plotseling opvliegende fazant.

Met groote dankbaarheid zal de Vereeniging dit bezit aanvaarden, als beeld van dat oude mooie land, waarvan de geschiedenis zooveel eeuwen terug gaat. Vele urnen die in Westerwolde werden opgegraven uit kringgreppelgraven, dateeren van 't begin onzer jaartelling.

In de 13e eeuw bestonden verschillende dorpjes al. In de 14e eeuw zochten de bewoners steun en bescherming bij den bisschop van Munster, tegen de opdringende Friezen uit de kleistreek. Berucht was daarvan 't

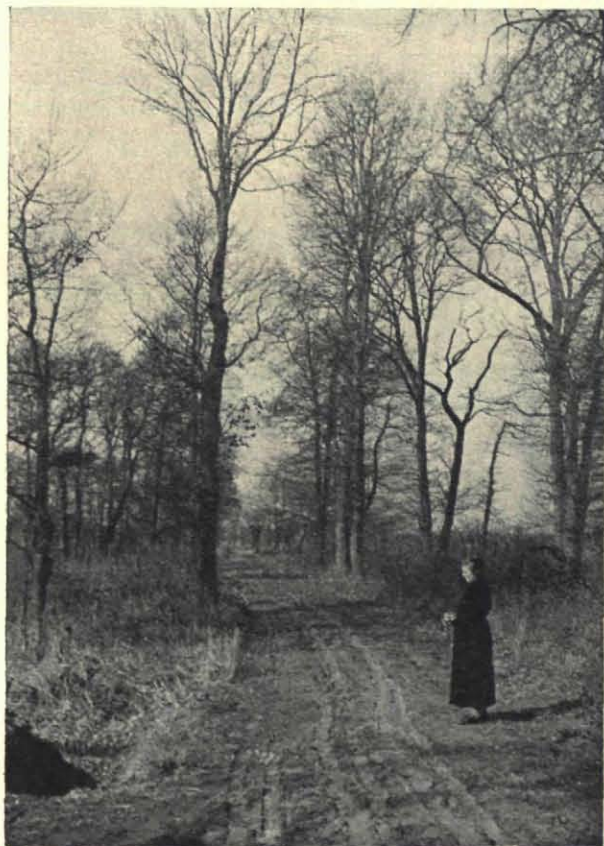

Foto Mr. B. A. Groeneveld.

Fig. 2. Door het Liefstingsbroek.

geslacht Addinga, dat zich vestigde op de Burcht te Wedde, maar zijn rechten moest verliezen, toen Berend v. Hackford het land in 1530 veroverde voor Hertog Karel van Gelre.

Ook deze verloor 't bezit weer, toen George Schenck v. Toutenburg er zich meester van maakte voor Keizer Karel de Vijfde, die er hem mee beleende en later diens zoon Karel Schenck van Toutenburg. Diens wapen prijkt nog boven den ingang van de Wedderburcht.

Ook is de door hem gelegde en naar hem genoemde Karelsdijk nog 'n Water-

HET LIEFSTINGHSBROEK 11

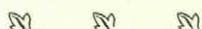
schapsgrens en schouwen de bestuursleden de Karel Schencksloot als watering.

Filips II beleende met Westerwolde den graaf v. Aremberg, die in 1568 in den slag bij Heiligerlee sneuvelde en de weduwe van diens zoon verkocht haar rechten aan 'n Amsterdamsch koopman v. d. Hove, via wien de stad Groningen bezitter werd. Tot in den Franschen tijd, toen alle heerlijke rechten werden afgeschaft.

Liefstingsbroek en Metbroek vertegenwoordigen uit den aard der zaak maar kleine stukjes van geheel Westerwolde, maar wij zijn dankbaar deze gedeelten in veilige handen te weten. Wij hopen, dat dit bezit nog mag worden uitgebreid en dat velen, die voor historie en voor 't behoud van natuur gevoelen, zich ook geroepen zullen gevoelen daartoe daadwerkelijk bij te dragen.

Winschoten. Maart 1937.

Ir. A. ZANDSTRA.

ONZE INDISCHE ZUSTER.

Elders in deze aflevering vertelt Dr. Coert een en ander over de jubileerende Nederlandsch-Indische Natuurhistorische Vereeniging en haar orgaan De Tropische Natuur. Tegen de gewoonten dezer dagen doet hij dat heel beschaafd en ingetogen en veel te bescheiden.

Er mag gerust wel eens hoog van den toren worden geblazen, waar het deze Vereeniging geldt, die een kwarteeuw geleden het aandurfde in Indië paden te zoeken en paden te effenen, zooals die in Holland al sinds jaren met zoo veel profijt en genoeg werden betreden. Menigeen twijfelde er aan, of men in Indië „populaire” natuurstudie zou kunnen beoefenen en komen tot intelligent en gevoelvol natuurgenoet. De geleerden en vakmensen hadden het al moeilijk genoeg, hoe zou het nu gaan met de leeken? Wie had er belangstelling voor de wilde natuur, hoe kon je er iets van te weten komen?

Wel, dat is heel aardig meegevallen. Teleurstellingen zijn niet uitgebleven. Maar wanneer wij de vijfentwintig jaargangen van de Tropische Natuur doorbladeren of alleen reeds maar de Jubileum-uitgave van December 1936, dan komt er groote blijdschap en dankbaarheid over ons, dat zoo iets mogelijk is gebleken.

Ons Insulinde is zoo groot en de natuur is er zoo rijk, dat menigeen er zelfs niet aan denkt, om er aan te beginnen, een nadere kennismaking te zoeken. Ook zijn de dagen kort en nog niet eens zoo heel lang geleden meenden velen, dat je alleen zoudt kunnen wandelen in de betrekkelijke koelte van den morgen, van den laten namiddag of hoog in de bergen. Toen ik in 1930 op Java kwam, dacht men op veel plaatsen daar al heel anders over en wij hebben er dan ook gewandeld op alle uren van den dag, al was het dan ook vaak in het overvloedig zweet onzes heelen lijfs. Ik ben met een half dozijn afdeelingen op stap geweest. Het waren allemaal eerste-klas excursies, met voortreffelijke leiders en geestdriftige deelnemers en deelnemsters.

Ik durf wel iedereen, die voor korter of langer tijd naar Indië gaat, aanraden, om ten spoedigste lid te worden van de Nederlandsch Indische Natuurhistorische Ver-